

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ
ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРЛИГИ**

**И.АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК
УНИВЕРСИТЕТИ**

КЫРГЫЗ БИЛИМ БЕРҮҮ АКАДЕМИЯСЫ

Д.13.15.522 диссертациялык кеңеши

Кол жазма укугунда

УДК: 37:370.182.6:372.22

Умарбекова Анара Анарбаевна

**АЙЫЛДЫК БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕП МЕНЕН ҮЙ - БҮЛӨНҮН
БИРДИКТҮҮ АРАКЕТИ АРКЫЛУУ ОКУУЧУЛАРДЫН БИЛИМ
САПАТЫН ЖОГОРУЛАТУУ**

13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын

жана билим берүүнүн тарыхы

Педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук
даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациянын

АВТОРЕФЕРАТЫ

Бишкек -2016

Диссертациялык иш Ж. Баласагын атындагы Кыргыз Улуттук университетинин физиканы окутуу технологиялары кафедрасында аткарылды

Илимий жетекчи: КР УИАнын корреспондент-мүчөсү,
педагогика илимдеринин доктору, профессор
Мамбетакунов Эсенбек

Расмий оппоненттер: педагогика илимдеринин доктору, профессор
Алимбеков Акматали
педагогика илимдеринин кандидаты, доцент
Токтомамбетов Алмазбек

Жетектөөчү мекеме: Ош мамлекеттик университети (дареги:
71400, Ош шаары, Ленин көчөсү, 331)

Диссертациялык иш _____ И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын изденип алуу боюнча уюштурулган Д.13.15.522 диссертациялык кеңешинин жыйынында корголот. Дареги: 720026, Бишкек шаары, И.Раззаков көчөсү, 51.

Диссертация менен И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин Илимий китепканасынан таанышууга болот.

Автореферат _____ таркатылды.

**Диссертациялык кеңештин окумуштуу катчысы,
педагогика илимдеринин доктору, профессор**

А.Т.Калдыбаева

ИЗИЛДӨӨНҮН ЖАЛПЫ МҮНӨЗДӨМӨСҮ

Изилдөө ишинин актуалдуулугу. Экономикалык жана социалдык мамилелер жаңыланып жаткан мезгилде билим берүү тармагында да сандан сапатка умтулуу, жаңылануу жана натыйжалуу аракеттер байкалууда. Билим берүү системасын өнүктүрүүнүн негиздери жана аны ишке ашыруунун механизмдери нормативдик документтерде, башкача айтканда «Билим берүү жөнүндөгү» Законунда, «Кыргыз Республикасында билим берүүнү 2020-жылга чейин өнүктүрүүнүн концепциясында», «Кыргыз Республикасында билим берүүнү 2012-2020-жылдарда өнүктүрүү стратегиясында» жана аларды ишке ашыруунун планында көрсөтүлгөн. Бул документтерде орто мектепте билим берүүнүн сапатын көтөрүүгө жана ага түздөн-түз тиешеси болгон үй-бүлө менен бирдиктүү иш алып барууга өзгөчө көңүл бурулган.

Мектеп окуучуларынын билим сапаты башталгыч класстарда алган билимдерине көз каранды. Ал эми башталгыч мектепте билим берүүнүн сапатына бир нече факторлор таасир тийгизет, алардын ичинен мугалим менен ата-энелердин максаттуу багытталган бирдиктүү иш аракеттери өтө маанилүү. Үй-бүлө менен мектептин максаттары жана аларды ишке ашыруунун айрым жолдору мектепке тиешелүү болгон бардык документтерде жана методикалык басылмаларда, ошону менен катар белгилүү педагогдордун эмгектеринде чагылдырылган. Аларды окуп үйрөнүүнүн натыйжасында педагогика илиминин классиктери менен учурдагы педагогдордун төмөнкү идеяларын бөлүп көрсөтүүгө болот: баланы үй-бүлөдө эрте жаш курагынан баштап окутуу-тарбиялоо, аны психологиялык жактан даярдоо, мектептеги окуу ишине коюлган талаптар ата-энеге да түздөн-түз тиешелүү (Я.А. Коменский), баланын төрөлгөн убактысы – тарбиянын башталышы, баланын таанып-билүүсү эненин жардамы аркылуу ишке ашат (И.Г. Песталоцци), баланы жаратылышка жана маданиятка ылайыкташтыруу менен өз жөндөмүнө карап тарбиялоо (А.В. Дистервег), үй-бүлөдө эне тарбиячы гана эмес, өз балдарынын «Эне тили» боюнча мугалими да болушу керек (К.Д. Ушинский), тарбиялоонун эң биринчи жана башкы методу-ата-энелердин өзүнө койгон талабы, өз үй-бүлөсүн сыйлоосу, баланын ар бир кадамына ата-энелик көзөмөлү (А.С. Макаренко), ата-энелердин педагогикалык маданиятын калыптандыруу жана өнүктүрүү (В.А. Сухомлинский), башталгыч мектептин окуучуларынын ата-энелери менен жүргүзүлгөн иш аракеттерди чагылдырган ар кандай мазмундагы тажрыйбалардын жыйындысы ((Н.И. Болдырев, Л.С. Бондарь, Т.В. Воликова, И.В. Гребенников, А.М. Низова, Р.М. Капралова, А.Я. Савченко, В.П. Сергеева ж. б). ата-энелер менен иш жүргүзүүдөгү мугалимдердин кесиптик даярдыгынын жогорку деңгээли жана ата-энелер менен жекече иш алып баруу (С.Г. Крамеренко, С.М. Корниенко), үй-бүлөдө жана мектепте балдарга таалим-тарбия берүүнүн жалпы педагогикалык жана этнопедагогикалык проблемаларынын чечилиши (А. Абдраимова, А. Алимбеков, Н.А. Асипова, Ж.К. Каниметов, Г.Т. Карабалаева Л.П. Кибардина, Ж.Б. Карасартова, Н.Ж. Сартбекова, Б.А. Шайкенов) ж.б.

Булардын көпчүлүгү окуучуларга тарбия берүү маселесине багытталып, окуучулардын билим сапатын көтөрүүдөгү ата-эне менен мугалимдин бирдиктүү иштерине, айрыкча айыл мектептерине арналган изилдөөлөр жокко эсе. Бирок, жогоруда көрсөтүлгөн окумуштуу-педагогдордун прогрессивдүү ойлору биздин изилдөөбүздүн теориялык негизи катары кабыл алынды жана ушул аталган проблеманы азыркы шартка жараша изилдеп, айрым тактоолорду жана кошумчаларды киргизүү зарылдыгы пайда болду. Андан калса, айыл жергесинде жашаган көптөгөн башталгыч класстын окуучуларынын ата-энелери педагогдордун жардамына муктаж. Алар балдардын сапаттуу билим алуусун каалашат, ага өз салымдарын кошуу үчүн педагогикалык билимдеринин жетишсиздигин сезишет. Демек, айылдык башталгыч мектептин окуучуларынын билим сапатын жогорулатуу ишинде айрым карама-каршылыктардын бар экендигин белгилөөгө болот. Алар: ата-энелердин өз балдарынын татыктуу билим алышына болгон жоопкерчилиги менен алардын педагогикалык сабатсыздыгынын ортосундагы карама-каршылык; ата-энелердин илимий-методикалык муктаждыгы менен алар үчүн атайын көрсөтмөлөрдүн иштелип чыкпагандыгы; окуучунун билим алуу боюнча жасаган аракеттерин жөнгө салуудагы мугалим менен ата-энелердин мамилелеринин ортосундагы карама-каршылык, б.а. мугалим менен ата-энелердин бирдиктүү аракетин камсыз кылуучу педагогикалык жоболордун жана методикалык көрсөтмөлөрдүн иштелип чыкпагандыгы. Мына ушул объективдүү карама-каршылыктардан айылдык башталгыч жалпы билим берүүчү мектептин окуучуларынын билим сапатын жогорулатууга ата-энелердин педагогикалык билимдерин көтөрүү, ата-энелер менен мугалимдердин бирдиктүү аракеттерин уюштуруу жана ага тийгизген таасирин изилдөө проблемасы келип чыкты. Ошонун негизинде диссертациянын темасын «Айылдык башталгыч мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү аракети аркылуу окуучулардын билим сапатын жогорулатуу» деп тандап алдык.

Аталган изилдөө Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин илим-изилдөө иштеринин планы менен тыгыз байланышта аткарылган.(2006-2013жж.)

Изилдөөнүн максаты: айылдык мектептеги башталгыч класстардын окуучуларынын билим сапатын көтөрүү үчүн үй-бүлө менен мугалимдин биргелешкен иш аракетин уюштуруунун педагогикалык шарттарын түзүү жана аны мектеп практикасына киргизүүнүн жолдорун иштеп чыгуу.

Изилдөөнүн милдеттери:

1. Айылдык башталгыч жалпы билим берүүчү уюмдарда жүргүзүлүүчү таалим-тарбия иштеринин өзгөчөлүктөрү.
2. Башталгыч мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү иш аракеттеринин теориядагы жана практикадагы абалын изилдөө.
3. Башталгыч класстын окуучуларынын окуудагы жетишүүсүн камсыздоочу ата-энелердин педагогикалык билимдеринин жаңыланган мазмунун түзүү жана аларды ата-энелерге жеткирүүнүн жолдорун иштеп чыгуу.
4. Педагогикалык экспериментти уюштуруу жана анын жыйынтыктарын

талдоо.

Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык маанилүүлүгү.

Айылдык башталгыч мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү аракеттерин бүтүн система катары кароо, аны ишке ашырууга комплекстүү мамиле жасоо окуучулардын билим сапатына оң таасирин тийгизери илимий жактан негизделди; ата-энелердин педагогикалык билимдеринин жаңыланган мазмуну аныкталды жана ата-энелер менен мугалимдердин бирдиктүү иш аракеттерин уюштуруунун жолдору иштелип чыгып, илимий-методикалык жактан негизделди; сунуш кылынган теориялык жоболор жана практикалык сунуштардын натыйжалуулугу педагогикалык экспериментте текшерилди жана илимий негизде тастыкталды.

Изилдөөнүн практикалык маанилүүлүгү. Изилдөөнүн жыйынтыгында алынган илимий жоболор жана илимий-методикалык сунуштар мектеп жетекчилери, башталгыч мектептин мугалимдери, айрыкча ата-энелер тарабынан колдонулат. Мындын сырткары башталгыч мектептин мугалимдерин даярдоочу жогорку окуу жайлардын окутуучулары, ошондой эле мугалимдердин кесиптик квалификациясын жогорулатуучу уюмдар үчүн да баалуу.

Коргоого коюлуучу негизги жоболор: башталгыч класстын окуучуларынын билим сапатын көтөрүүгө таасир берүүчү факторлордун ичинен мугалим менен ата-энелердин биргелешкен максаттуу аракеттери өзгөчө мааниге ээ; ата-энелердин заманбап психолого-педагогикалык билимдерге ээ болуусу, аларды өз орду менен пайдалана билүүсү окуучулардын билим алуу технологияларын өркүндөтүүгө түздөн-түз таасирин тийгизет; ата-энелердин азыркы учурдун талабына ылайык келген педагогикалык билимдеринин мазмуну аныкталып жана алардын “Ата-энелерге кеңеш” аттуу китепче түрүндө ата-энелерге сунушталышы окуучулардын окуу иш аракеттерин өркүндөтүүгө шарт түздү; мугалим менен ата-энелердин бирдиктүү иш аракеттерин уюштуруунун формалары жана каражаттары башталгыч класстагы таалим-тарбия иштеринин эффективдүүлүгүн жогорулатууга өз таасирин тийгизиши педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары менен далилденди.

Изилдөөчүнүн жекече салымы. Айылдык мектептин башталгыч класстарынын окуучуларынын билим алуу шарттарынын шаар мектептердикинен айрымаланган өзгөчөлүктөрүн тактоо, билимдин сапатына оң таасир берүүчү факторлорду илимий негизде талдоо, ата-энелердин педагогикалык билимдерин өркүндөтүү, ошондой эле ата-энелер менен мугалимдердин бирдиктүү иш аракеттеринин уюштуруу жолдорун сунуштоо, алардын натыйжалуулугун педагогикалык эксперимент аркылуу далилдөө изденүүчү тарабынан өз алдынча аткарылды.

Изилдөөнүн натыйжаларын сынактан өткөрүү жана окуу жайлардын практикасына киргизүү. Изилдөөнүн жүрүшүндө алынган жыйынтыктар Талас мамлекеттик университетинин педагогика кафедрасынын, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин физиканы окутуу

технологиялары кафедрасынын жыйындарында, педагогикалык эксперимент өткөрүү үчүн тандалып алынган мектептердин педагогикалык кеңештеринде мезгил-мезгили менен талкууланып, тийиштүү чечимдер чыгарылып турду. Ошондой эле теориялык жоболор менен практикалык сунуштар, андан алынган жыйынтыктар ар кандай деңгээлдеги конференцияларда: “Окутуунун жана тарбиялоонун мазмуну, технологиялары: дүйнөлүк тажрыйба жана проблемалар (ЫМУ, Каракол, 2009); “Орто жана жогорку окуу жайларында билим берүү процессинин актуалдуу проблемалары” (КУУ, Бишкек, 2010-2015-жж.); “Кыргыз Республикасынын педагогикалык билим берүүсүн модернизациялоонун көйгөйлөрү жана перспективалары” (И.Арабаев ат. КМУ, Бишкек, 2015-ж.); «Современные проблемы и перспективы развития педагогики и психологии» (Махачкала, 2016-г); талкууланды жана колдоого алынды.

Алынган жыйынтыктар Талас жана Нарын областтарынын айрым мектептеринин башталгыч класстарынын жана областтык билим берүү усулдук борборлорунун иш практикасына киргизилип, алар атайын ишке киргизүү актысы менен бекемделген.

Изилдөөнүн жыйынтыктарынын жарыяланышынын толуктугу:

Илимий изилдөөдөн алынган теориялык жоболор жана айрым практикалык жыйынтыктар автордун 18 эмгегинде жарыяланган. Анын ичинде ата-энелерге арналган 1 окуу-методикалык колдонмосу, ошондой эле 4 макала Кыргызстандан сырткаркы басылмаларда жарыяланган.

Изилдөөнүн негизги эксперименталдык базасы – Бакай-Ата районунан Ү. Акынбеков атындагы орто мектеп, Талас районунан К. Нурбеков, Кара-Буура районунан Т. Айтматов, А. Умарбеков, Нарын районунан Түгөл уулу Усупбек, Керимбай уулу Сарыбай орто мектептеринде уюштурулду. Изилдөөгө башталгыч класстын мугалимдери, ата-энелери жана окуучулар катышты.

Диссертациянын түзүлүшү жана көлөмү. Диссертация киришүүдөн, үч главадан, жалпы корутундудан, пайдаланылган адабияттардын (218 аталыштагы) тизмесинен жана тиркемелерден турат. Диссертациянын көлөмү 160 бет, 3 сүрөт, 2 таблицаны камтыйт.

Киришүүдө изилдөөгө алынган теманын актуалдуулугу, изилдөөнүн максаты, милдеттери, теориялык жана практикалык мааниси, коргоого коюлуучу жоболор жөнүндө маалыматтар берилген. *1-2-главаларда* диссертациянын негизги мазмуну ачылган. *3-главада* педагогикалык эксперименттин уюштурулушу жана анын жыйынтыктары келтирилген. Корутундуда изилдөөнүн жүрүшүндө алынган негизги натыйжалар жана сунуштар берилген.

ИЗИЛДӨӨНҮН НЕГИЗГИ МАЗМУНУ

Диссертациянын биринчи главасы **«Айылдык башталгыч мектептин окуучуларынын билим сапатын жогорулатуунун теориялык маселелери»** деп аталып, мында шаарда жайгашкан мектептердин шарттарынан жана иш аракеттеринен айырмаланган айылдык жалпы билим берүүчү мектептерге

тиешелүү болгон өзгөчөлүктөр башталгыч класстын окуучуларынын билим сапатына терс таасирин тийгизип жаткандыгы каралып, билимдин сапатына оң таасир берүүчү факторлор аныкталды жана окуучулардын билим сапатын көтөрүүгө багытталган айылдык башталгыч мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү иш аракеттеринин теориядагы жана практикадагы абалы иликтенди.

Кыргыз Республикасында жалпы мектептердин 83% тин айыл мектептери түзүп, аларда республикадагы окуучулардын 71% ти билим алышат. Айыл жана шаар мектептеринин окуучуларынын билим сапатындагы айырмачылык мурдатан эле болуп келгендигине карабастан, жыл өткөн сайын ал ажырым өтө эле алыстап бара жатат. Анын себеби эмнеде? Азыркы мезгилде айыл мектептериндеги билим берүү шаардык мектептерден эмнеси менен өзгөчөлөнөт? Алар: айылдарда мектепке чейинки билим берүүчү уюмдардын жоктугунан улам мектепке даярдыгы жок балдар кабыл алынгандыгы; айыл мектептеринин финансылык, материалдык базасы окуу-тарбия процессин нормалдуу уюштуруунун талаптарына жооп бербей жаткандыгы; окуу китептери жана кенже окуучуларга арналган адабий китептердин жетишсиздиги; окуучулардын ден-соолугуна кам көрүүчү медициналык кабинеттердин жокко эсе болушу жана мектептен берилүүчү тамак аштын начардыгы; айылдык жашоо шартка ылайыктуу мугалимдердин бош убактыларынын аздыгы; мектепте мугалимдердин билимин жогорулатуу боюнча иш чаралардын аз өткөрүлүшү; педагогика-психологиялык адабияттардын жана методикалык колдонмолордун, газета-журналдардын жетишсиздиги; эстетикалык талапка ылайык усулдук каражаттарды пайдалануу үчүн заманбап техникалардын жоктугу; билим берүүнү башкаруу органдары тарабынан квалификациялуу методикалык жардамдын аздыгы; айылда мектептен тышкаркы билим берүүчү мекемелердин жоктугу жана кошумча билим берүү мүмкүнчүлүгүнүн чектелгендиги; күзгү жана жазгы талаа жумуштарынын мезгилинде балдардын сабакты көп калтыруулары; ата-энелердин педагогикалык билимдеринин төмөндүгү жана балдарынын окуу иштерине кайдыгер кароосу, мугалимдердин ата-энелер менен чогуу иштөө аракеттеринин аздыгы. Ушул аталгандар айыл мектептеринде окуган окуучулардын билим сапатына терс таасирин тийгизип жаткандыгын атайын жүргүзгөн эксперименттик иштер даана көрсөттү.

Окумуштуу-педагогдор, мугалимдер, жалпы коомчулук, анын ичинде билим берүү системасына түздөн-түз тиешеси бар окуучулар жана алардын ата-энелери билимдин сапатына өзгөчө маани бере баштады. Билим берүүнүн сапаты – таалим-тарбия ишинде коюлган максаттар менен алынган натыйжалардын бири-бирине дал келүүсү болуп эсептелет.

Биз өзүбүздүн изилдөөбүздө Э. Мамбетакуновдун «Билим берүүнү өнүктүрүүгө комплекстүү мамиле керек» (Кутбилим – 2008.11-январь. 6-б.) деп аталган макаласында белгиленген билимдердин сапатына таасир этүүчү жалпы факторлорду негиз кылып алуу менен айылдык башталгыч мектептин окуучуларынын билим сапатына оң таасир берүүчү факторлорду система катары карап, анын элементтерин 1-сүрөттө көрсөттүк.



Сүрөт 1. Мектеп окуучуларынын билим сапатына оң таасир тийгизүүчү факторлор

Изилдөөнүн максатына ылайык окуучулардын билим сапатына оң таасир берүүчү факторлордун ичинен окуучулардын окуу иштерин уюштурууда мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү аракети бөлүп алдык. Анткени, Кыргызстан эгемендүүлүк алган жылдардан баштап билим берүүдөгү кризистик абал окуучулардын жалпы өнүгүүсүнө өз таасирин тийгизип келген. Мектеп ишинде ата-энелер менен чогуу иш алып баруу өзүнөн өзү жоголуп, үй-бүлөгө педагогикалык билим берүү иши каралбай калган. Акыркы мезгилдерде гана баланын таалим-тарбиясына ата-энелер да жооптуу экендигин турмуш чындыгы далилдеп, аларды мектеп ишине тартуу керектиги айтыла баштады.

Чындыгында, мугалимдердин ата-энелер менен иштөө маселеси бүгүнкү күндүн көйгөйлөрүнөн улам эле актуалдашып жаткан жери жок. Коомдук өнүгүштүн ар бир этабы мугалим – ата-эне кызматташтыгынын ар кандай проблемаларын жаратса, илимде да анын адекваттуу чечимин табуу аракеттери жасалып келген. Алсак, мектептеги окуу-тарбия процессинин ийгилиги үй-бүлө тарбиясына көз каранды экендигин баамдап, ата-энелерге баалуу ой-пикирлерин айтышкан белгилүү педагогдор Я.А.Коменский, И.Г.Песталоцци, А.Дистервег, К.Д.Ушинский, Н. К.Крупская, А.С. Макаренко, В. А. Сухомлинскийдин эмгектери баалуу. Алар үй-бүлөлөрдүн жекече

өзгөчөлүктөрүнө жана социалдык мүнөзүнө көңүл буруп, үй-бүлөдө баланы тарбиялоонун жагымдуу шарттарын аныкташкан.

Үй-бүлөнүн, мектептин жана коомчулуктун бирдиктүү тарбия берүү иш аракетине, студенттерди ата-энелер менен бирдиктүү иштей билүүгө даярдоо жана ата-энелерге педагогикалык билим берүү сыяктуу маселелерге Ю.П. Азаров, Г.К.Байдельдинова, В.Г. Бочарова, В.Г. Сенько, А.Г. Хрипкова, И.В. Гребенников, В.С. Макарова, А.А. Соболев, О.Н. Урбанская, С.П. Волынский, А.В. Мудрик, В.М. Утенкова жана башкалардын изилдөөлөрү арналган.

Ал эми А.К.Волков, А.Н. Дьяконова, Р.В. Овчарова, В.С. Финоченко, Л.С. Бондарь, С.М. Корниенко, С.Г. Крамаренко, Л.Д. Бобылева, С.В. Куприянова, Г. Куцебо, К.М. Мукашева, Ф.А. Сайфулина, О.Н. Урбанская өздөрүнүн диссертациялык иштеринде окуучуга таалим - тарбия берүүдө үй-бүлө менен мектептин биргелешкен иш аракеттериндеги проблемаларды чечүүгө аракет жасашкан, мугалимдин ата-энелер менен жекече иш жүргүзүүсүнүн мазмунуна мүнөздөмө берген жана үй-бүлө менен биргеликте иш алып барууга педагогикалык кадрларды даярдоо зарылдыгын айтышкан.

Азыркы учурда бир катар Кыргызстандык изилдөөчүлөр үй-бүлө менен мектептин байланышынын тиричилик аспектилерин карап изилдешкен (А. Абдраимова, А. Алимбеков, Н.А. Асипова, Ж.К. Каниметов, Г.Т. Карабалаева Л.П. Кибардина, Ж.Б. Карасартова, Н.Ж. Сартбекова, Б.А. Шайкенов). Алар тарабынан үй-бүлөдө кенже мектеп курагындагы балдарды кыргыз этнопедагогикасынын каражаттары аркылуу тарбиялоо, элдик педагогиканын орошон салттары аркылуу үй-бүлөдө баланы тарбиялоонун маңызы жана максаттары, билим берүүчү мекемелердеги социалдык-педагогикалык иш чаралардын ата-энелердин педагогикалык билимин жогорулатууга багытталышы, мектеп ишин башкарууга ата-энелерди тартуу, азыркы шартта үй-бүлө менен коомчулуктун өз ара байланышы, ата-энелер чогулушун уюштуруу жана өткөрүү, болочок мугалимдердин ата-энелер менен иштөө компетентүүлүгүн калыптандыруу, педагогикалык жогорку окуу жайлардын студенттерин окуучулардын ата-энелери менен иштөөгө кесиптик даярдоо, жаңы социалдык-экономикалык шартта мектеп менен социумдун бирдиктүү аракетинин мазмуну изилденген.

Биринчиден, окумуштуулар тарабынан изилденген проблемалар окуучуларга тарбия берүүдө ата-энелер менен мектептин жана коомчулуктун бирдиктүү иш аракетине багытталган, ал эми окуучулардын билим сапатын көтөрүү максатында ата-эне менен мугалимдин бирдиктүү ишине арналган изилдөөлөр жокко эсе. Экинчиден, жогорудагы изилдөөлөрдүн көпчүлүгү башка өлкөлөрдүн социалдык-педагогикалык мейкиндигинде мурдагы мезгилдерде жаралган. Убакыттын өтүшү менен коом өзгөрдү, аны менен бирге бардык социалдык карым-катнаштар да өзгөрүүгө дуушар болууда. Ошондуктан, азыркы социалдык кырдаалга байланыштуу башталгыч класстын окуучуларынын окуу ишмердүүлүгүндө болуп жаткан проблемаларды чечүү максаты ата-энелер менен мугалимдин биргеликте кызматташуусунун жаңыча мазмунун тузүү талабын жаратты.

Жогорудагы окумуштуулардын теориялык изилдөөлөрүнөн чыккан айрым тыянактарга көңүл буруп, башталгыч класстын окуучуларынынын билим сапатынын деңгээлин, үй-бүлөдө баланын окуу иштерин уюштуруу жана ага көмөк көрсөтүү боюнча мектеп менен ата-энелердин, ата-эне менен баланын биргелешкен иш аракеттериндеги абалды билүүгө аракет жасадык. Ал үчүн 2006-2007-жылдар аралыгында Талас жана Нарын областарынын 16 айылдык мектебинде аныктоочу эксперимент өткөрүлдү. Изилдөөнүн максатына ылайык анкеталык суроолор түзүлдү, байкоо, аңгемелешүү, интервью алуу, мектеп документацияларын изилдөө методдору тандалып алынды. Изилдөөнүн жүрүшүндө башталгыч класстын окуучуларынын билим сапаты боюнча райондук билим берүүнү башкаруу бөлүмдөрүнө берилген отчетторго анализ жасалып, андагы көрсөткүчтөр окуучулардан алынган жат жазуу, окуу, текшерүү иштердин жана мекен таануу предметинен өздөштүргөн билимдердин сапаты менен дал келбестиги аныкталды. Албетте, билимдин сапатын көтөрүү маселеси бааларды жогорулатып коюу менен чечилип калбайт. Андыктан, изилденип жаткан проблемабызга тиешелүү мектеп менен үй-бүлөнүн биргелешкен иш аракеттеринин абалын мектеп документацияларын изилдөө, мугалимдер, ата-энелер жана окуучуларга анкеталык сурамжылоо жүргүзүү, алардын иш аракеттерин байкоо, аңгемелешүү жана интервью алуу аркылуу аныктадык. Мектеп документацияларынан класс жетекчинин иш пландары менен таанышып, башталгыч класстын мугалимдери менен аңгемелешкенибизде баланын окуу иштерин уюштуруу жана ага көмөк көрсөтүү боюнча ата-энелерге педагогикалык билимдер берилбегендиги маалым болду. Мугалимдердин ата-энелер менен иш алып баруудагы компетенттүүлүктөрүнүн жетишсиздиги анкеталык сурамжылоонун жыйынтыгында дагы бир жолу тастыкталды.

Ошол эле учурда айылдагы ата-энелердин социалдык абалы, билимдери, балдарынын окуу иштерине жардам берүү деңгээли, бала менен, мугалим менен болгон мамилелери алардын социалдык-коммуникациялык компетенттүүлүктөрүнүн жетишсиздигинен кабар берет.

Аныктоочу эксперимент айылдык башталгыч мектепте окуучунун билим сапатын көтөрүү боюнча мектеп менен ата-энелердин кызматташуусунун жоктугун, мугалимдердин ата-энелер менен максатка багытталган пландуу иштерди жүргүзө албагандыгын, мектепте ата-энелер үчүн педагогикалык агартуу иштеринин жүргүзүлбөгөндүгүн, ата-энелер балдарынын окуу иштерин туура уюштура албагандыгын, алардын окуусуна жардам берилбей, көзөмөлдөнбөй жаткандыгын, ата-энелердин мектептин ишине кызыкпагандыгын аныктады. Ал материалдар 1 главанын 3-параграфында көрсөтүлгөн.

Алдын ала жүргүзүлгөн теориялык жана практикалык изилдөөнүн жыйынтыгында окуучунун окуу иштерин туура уюштуруу жана жардам берүүгө багытталган мектеп менен ата-энелердин бирдиктүү иш аракеттеринин мазмунун иштеп чыгуу, аны уюштуруунун натыйжалуу формаларын жана каражаттарын колдонуу, мугалимдерге ата-энелер менен чогуу иш алып баруунун пландарын сунуштоо зарыл деп табылды.

Экинчи глава «**Айылдык башталгыч мектептин мугалимдери менен ата-энелердин бирдиктүү иш аракеттерин уюштуруу**» деп аталып, анда ата-энелердин педагогикалык билимдеринин мазмуну жана аларды өркүндөтүүнүн жолдору, биргелешкен иш аракеттерди уюштуруунун формалары жана каражаттары каралган.

Кенже мектеп окуучуларынын окуудагы жетишкендиктери ата-энелердин педагогикалык билимдеринин сапатына көз каранды. Жүргүзүлгөн констатациялык эксперимент көрсөткөндөй учурдагы ата-энелердин айрымдарынын жогорку билимдери болгону менен балдарды өстүрүү, ар тараптан өнүктүрүү, аларга таалим-тарбия берүү, мектеп мугалимдери менен эриш-аркак иштөө боюнча билимдеринин тайкы экендиги аныктады. Ушул көйгөйдү жоюу максатында ата-энелердин педагогикалык билимдеринин мазмунун изилдеп, аны жаңы нукта иштеп чыгууга аракет жасадык. Ал үчүн А. Акунова, К.В. Бардин, И.Б. Бекбоев, Л.В. Белова, Т.В. Воликова, И.В. Гребенников, Л.Н. Луксен, В.А. Маишева, С.К. Рысбаев, К. Сартбаев, А. Токтомамбетов, О.Н. Урбанская, ж.б. окумуштуулардын изилдөөлөрүнөн алынган жыйынтыктарды окуп үйрөнүү жана аларды биз изилдеген проблеманын максатына жараша талдоо иштери жүргүзүлдү. Натыйжада алардан алынган айрым теориялык жоболор жетекчиликке алынып, ата-энелерге азыркы учурдун талабына ылайык келген психолого-педагогикалык билим берүүгө мазмундук жана ишмердүүлүк мамиле жасоо керектиги аныкталды. Демек, биздин изилдөө ишибизде ата-энелерге керек болуучу психопедагогикалык билимдердин мазмунун аныктоо, ошол маалыматтарды ата-энелерге түшүндүрүү аркылуу алардын педагогикалык маданиятын көтөрүү милдети пайда болду.

Ата-энелердин педагогикалык маданиятын жогорулатууда максаттуу илимий-педагогикалык билим берүүнүн ролу өтө жогору. Ата-эне канчалык тажрыйбалуу болбосун балдарды үй-бүлөдө окутуп-тарбиялоонун татаалдыгы ар дайым байкалып турат. Ошондуктан балдардын билим алуусу боюнча аларга тарбия берүүнүн законченемдүүлүгүн түшүнүүгө, турмушта кездешүүчү көптөгөн педагогикалык жагдайларды аңдап билүүгө туура келет. Ал психолого-педагогикалык илимий билимдерсиз эч качан эффективдүү ишке ашпай тургандыгы көптөгөн эксперименталдык изилдөөлөрдүн негизинде далилденген.

Ата-энелердин педагогикалык билимдерин көтөрүүдө педагогика илиминин жалпы принциптери негиз болуп кала берет жана И.В. Гребенников тарабынан сунушталган атайын принциптерди азыркы учурга ылайыкташтыруу максатында айрым толуктоолорду киргизүү зарылдыгы келип чыкты. Алардын толукталган вариантын төмөнкү удаалаштыкта көрсөтсөк болот.

1. Балдарды тарбиялоого ата-энелерди даярдоонун коомдук максаттуулук жана идеялуулук принциби.

2. Коомдук жана үй-бүлөлүк тарбия берүүнүн бирдиктүүлүгү.

3. Ата-энелердин педагогикалык маданиятын жогорулатуунун системасын коомчулуктун бул ишке активдүү катышуусу менен айкалыштыруу принциби.

4. Ата-энелердин педагогикалык маданиятын жогорулатуу системасынын бардык звенолорунун бирдиктүүлүгү жана эриш-аркактыгы.

5. Ата-энелерди балдарды тарбиялоого даярдоонун жеткиликтүүлүгү жана жалпылыгы.

6. Ата-энелердин педагогикалык маданиятын жогорулатуунун эң маанилүү принциби анын турмуш менен байланыштуулугу.

7. Педагогикалык агартуу менен ата-энелердин өз алдынча педагогикалык билим алуусуна жетекчилик кылууну айкалыштыруу принциби.

8. Ата-энелердин педагогикалык маданиятын жогорулатуунун коллективдүү, группалык жана жекече түрлөрүн оптималдуу айкалыштыруу принциби.

9. Ата-энелердин педагогикалык маданиятын жогорулатууга дифференциалдуу мамиле жасоо принциби.

10. Мугалимдердин ата-энелерге, коомчулуктун ата-энелерге, ата-энелердин ата-энелерге, балдардын ата-энелерге карата болгон иш аракеттеринин параллелдүүлүк принциби.

Аталган принциптерге таянуу менен ата-энелерге арналган баланын окуу ишмердүүлүгүнүн ийгилигин камсыз кылуучу педагогикалык билим берүүнүн мазмуну иштелип чыкты.

Анын түзүлүшү төмөнкү бөлүмдөрдөн турат.

1. Үй-бүлөдө баланы мектепке даярдоо.
2. Башталгыч класстын окуучусунун билимине, билгичтиктерине коюлуучу талаптар.
3. Окуучунун күн режимин уюштуруу.
4. Окуучунун жумушчу орду жана анын билим алуудагы мааниси.
5. Баланын сабакка даярдануусун кантип уюштуруу керек?
6. Баланын үй-тапшырмасын аткаруусуна ата-эненин жардамдашуусу жана көзөмөлү.
7. Кенже мектеп окуучусун китеп окуганга кантип үйрөтүүгө болот?
8. Баланын окуу материалын өздөштүрүү көндүмдөрүн калыптандыруу.
9. Үй-бүлөдө баланын жазуу иштерине көңүл буруу.
10. Балага математикалык билимдерди берүү боюнча сунуштар
11. Үй-бүлөлүк китеп окууну уюштуруу.

Ушундай түзүлүштөгү «Ата-энелерге» кеңеш деп аталган методикалык колдонмо басмадан чыгарылды жана ата-энелерге сунушталды.

Ата-энелерди педагогикалык жактан даярдоодо негизги роль мугалимге таандык. Башталгыч класстын мугалими окуучулардын курактык жана жекече өзгөчөлүктөрүн, алардын үй турмушунун негизги шарттарын жана үй-бүлөнүн тарбия берүү абалын, мектептин билим берүү, тарбиялоо милдеттерин жакшы билгендиктен ата-энелерди педагогикалык билим, билгичтик жана көндүмдөр менен куралдандыра алышат. Ата-энелерге сунушталган педагогикалык билимдердин мазмуну мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү иш аракеттерин уюштуруунун формалары жана каражаттары аркылуу жеткирилет.

Мугалим менен ата-энелердин бирдиктүү иш аракеттерин уюштуруунун формалары жана каражаттары Ю.К. Бабанский, И.П. Подласый, Н.И. Болдырев, В.П. Сергеева, И.В. Гребенников, О.Н. Урбанская, В.А. Маишева, А. Студенте, Р.М. Капралова, Н.А. Медникова, И.Л. Маленкова, В.Г. Сенько, Т.В. Воликова, Г.М. Коджаспирова, Л.П. Кибардина, Е.П. Алексеева ж.б. окумуштуу педагогдордун эмгектеринде каралган. Алар тарабынан ата-энелер менен иштөөнүн жекече, коллективдүү жана группалык формалары сунушталган. Ошондой эле ата-энелер менен иштөөнүн формалары салттуу жана жаңы (салттуу эмес) формалар болуп экиге бөлүнөт. Салттуу формаларга – ата-энелердин чогулушу, ата-энелер үчүн лекциялар, жалпы мектептик жана класстык тематикалык конференциялар, ачык сабактар, ачык эшиктер күнү, ата-энелер мектеби, ата-энелер үчүн педагогикалык окуу, практикумдар, педагогикалык темадагы кинофильмдерди талкуулоо, тегерек столдо жолугушуу, суроо-жооптордун кечеси, баланын үй-бүлөсүнө баруу, ал эми салттуу эмес формаларга - тематикалык дискуссия, видео жана психотренингдер, диспуттар, ата-энелердин кечеси, жекече, группалык жана тематикалык консультациялар, окуучулардын катышуусунда ата-энелер чогулушун өткөрүү, ата-энелердин тренинги, ата-энелер тарабынан уюштурулган тематикалык иш чаралар, педагогикалык тажрыйбаларды анализдөө, уюлдук телефон аркылуу байланышуу, ишмердүүлүккө багытталган оюндар, интернет аркылуу агартуу, балдар менен чогуу майрамдарга, викториналарга, конкурстарга катышуу, ата-энелердин ринги, ата-энелердин клубу кирет. Аларды терең окуп үйрөнүү менен ишти алып баруунун бир кыйла оптималдуу формалары катары ата-энелердин чогулушу, лекциялар, конференциялар, ачык сабактар, практикумдар, баланын үй-бүлөсүнө баруу, тематикалык дискуссия, жекече, группалык жана тематикалык консультациялар, ата-энелердин мектеби тандалып алынып, алар ата-энелерге сунушталган педагогикалык билимдердин мазмуну менен өркүндөтүлдү.

Үчүнчү главада педагогикалык экспериментти уюштуруу жана анын жыйынтыктары каралды. Педагогикалык эксперимент изилдөөдө коюлган милдеттерге ылайык *аныктоочу* (2006-2007 жж.), *изденүүчү* (2007-2009 жж.) жана *текшерүүчү* (2009-2013 жж.) болуп, үч этапта өткөрүлдү.

Аныктоочу эксперименттин милдети айылдык башталгыч мектептин окуучуларынын ата-энелеринин балдардын окуусуна болгон жоопкерчилигинин жана ата-энелердин педагогикалык билимдеринин абалын, жардам алуу муктаждыгын үйрөнүү; жетишкен ийгиликтерин жалпылоо жана типтүү кемчиликтерин аныктоо болгон. Аныктоочу эксперимент Талас жана Нарын областтарынын айылдык мектептеринде өткөрүлдү. Бул экспериментке баардыгы 16 мектептен 480 окуучу, 336 ата-эне жана 128 мугалим катышты. Эксперименттин жүрүшүндө байкоо, аңгемелешүү, интервью алуу, анкеталык сурамжылоолор, мектеп документациясын үйрөнүү методдору колдонулду. Натыйжада мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү иш аракеттеринин пландуу, системалуу жүргүзүлбөгөндүгү, ата-энелердин педагогикалык билимдеринин төмөндүгү,

б.а. балдарынын окуу иш аракеттерине жетишээрлик деңгээлде жардам бере албагандыгы, камкордуктарынын аздыгы, мектеп тарабынан ата-энелерге педагогикалык агартуу иштери жүргүзүлбөгөндүгү, мугалимдердин ата-энелер менен кызматташууда натыйжалуу формаларды колдонбогондугу далилденди. Аныктоочу эксперименттин материалдары диссертациянын биринчи главасынын үчүнчү параграфында берилди.

Башталгыч класстын окуучуларынын билим сапатын көтөрүүгө багытталган мугалим менен ата-энелердин бирдиктүү иш аракеттеринин мазмунун түзүү максатында *изденүүчү* эксперимент жүргүзүлдү. Бул эксперименттин негизги максаты мугалимдердин ата-энелер менен бирдикте иштөө жолдорун аныктоо болуп эсептелди. Ал Бакай-Ата районунун Ү. Акынбеков жана Кара-Буура районунун Б. Айтбаев атындагы орто мектептеринин башталгыч класстарында жүргүзүлдү. Экспериментке эки мектептин 1-4-класстарынан 226 окуучу жана алардын 196 ата-энеси, 8 мугалим катышты. Эксперимент бардык класстарда бир учурда өткөрүлдү.

2007-2009-жылдардын аралыгында башталгыч класстын мугалимдери ата-энелер менен чогуу иш алып барышты. Ата-энелер менен системалуу иш жүргүзүүдө мугалимдер ишти уюштуруунун натыйжалуу формаларын колдонушту. Жылдын аягында ата-энелер менен иштөөнүн жыйынтыктары окуучулардын билим сапатынын деңгээли текшерилип турду. Натыйжада, мектеп менен ата-энелердин биргелешкен аракеттери аркылуу окуучулардын билимдеринин сапаты жогорулагандыгы аныкталды. Ал окуучулардын жат жазуу, текшерүү иштеринин жыйынтыктарында, окуу көндүмдөрүнүн калыптануусунда жана үйгө берилген тапшырмаларды туура аткаруусунда белгилүү болду.

Изденүүчү эксперименттин жыйынтыктары 2008-2009-окуу жылынын аягында толук чыгарылып, экспериментке катышкан Бакай-Ата районунун Ү. Акынбеков жана Кара-Буура районунун Б. Айтбаев атындагы мектептеринин педагогикалык жамаатынын колдоосу менен педагогикалык кеңешмеде бул ишти жайылтуу максатында мектептин иш планына киргизүү боюнча токтом кабыл алынды.

Изилдөөнүн акыркы этабында алынган эксперименттик жыйынтыктардын ишенимдүүлүгүн баалоо боюнча *текшерүүчү* педагогикалык эксперимент жүргүзүлдү.

Экспериментке Бакай-Ата районунан Ү. Акынбеков атындагы орто мектеп, Талас районунан К. Нурбеков, Кара-Буура районунан Т. Айтматов, А. Умарбеков, Нарын районунан Түгөл уулу Усупбек, Керимбай уулу Сарыбай атындагы орто мектептери катышты.

2009-2013-жылдар аралыгында жогорудагы эксперименттик ишке катышкан мектептерде «Ата-энелердин мектеби» уюштурулуп, ар бир окуу жылында бул мектептен 179 ата-эне билим алышып, төрт жылда баш аягы 716 ата-эне окуп чыгышкан. Педагогикалык окуу «Ата-энелерге кеңеш» деп аталган колдонмонун негизинде жүргүзүлгөн. Экспериментти жүргүзүүдө ата-энелер педагогикалык ишмердүүлүктүн жогорку, ортонку жана төмөнкү деңгээлдери боюнча тандалып, байкоого алынган.

Педагогикалык маданияты жогорку деңгээлдеги ата-энелер окутуунун жана тарбиялоонун – ар тараптан өнүккөн, социалдык жактан активдүү инсанды калыптандыруу максатын жакшы түшүнүшөт; окутуу ишинин туура багытын тандай алат; баланын жекече өнүгүүсүнүн этаптарында инсандын кандай сапаттары калыптана тургандыгы жөнүндөгү түшүнүктөрү так. Үй-бүлөдө окутуу жана тарбиялоонун ар түрдүү позитивдүү методдору колдонулат. Балага коюлган талаптар акыл эстүүлүк менен системалуу мүнөзгө ээ. Балага болгон мамиледе мээримдүүлүк менен катаалдыктын ченемдери сакталат. Мындай ата-энелер мектеп менен тыгыз байланышта иш алып барат, педагогикалык агартуу иштерине дайыма катышат, окутуу жана тарбиялоо боюнча пайда болгон суроолорду мугалимдер менен кеңешет, алардын берген сунуштарын так аткарат. Мектептин окуу-тарбия иштерине активдүү катышат, өздөрүнүн демилгесин жана кызыгуусун билдиришет.

Педагогикалык маданияты орто деңгээлдеги ата-энелер окуу-тарбия ишинин багытын – негизги максат менен байланыштырбай үстүртөн гана билишет, баланын кандай сапаттарын өнүктүрүү зарыл экендигин билгени менен баланын жаш жана жекече өнүгүү этаптарында аны туура аныктай албайт. Үй-бүлөдөгү тарбиялоонун ар түрдүү методдорун колдонгону менен, акыл эстүүлүккө шайкеш келбейт. Ата-энелер менен балдардын ортосунда өз ара сый урмат мамилелери болгону менен, кызматташуу мамилелерин калыптандырууга умтулушпайт. Ата-энелер окуу мекемелери менен байланышта болушат, педагогикалык процеске катышышат, кээ бир учурларда баланы тарбиялоо боюнча суроолор менен мугалимге кайрылышат, бирок мугалимдин берген кеңештерин, сунуштарын ар дайым эле аткара бербейт. Мектептин коомдук иштерине демилгеси жокко эсе, бирок мугалимдин суранычы менен катышып коёт, баланын коомдук турмушуна анча кызыкпайт.

Педагогикалык маданияты төмөнкү деңгээлдеги ата-энелерде окуу-тарбия ишинин багыттары, анын максаты жана милдети жөнүндө түшүнүктөрү жок. Баланын айрым инсандык сапаттарын калыптандыруу боюнча түшүнүктөрү болгону менен, аны конкреттештирүүдө кыйынчылыктарга дуушар болот. Окутуу-тарбиялоо методдорун тандоо чектелген. Таасир берүүнүн авторитардык методун туура деп эсептейт, ошондуктан тарбия ишинде пикир келишпестиктер бар. Үй-бүлөлүк турмушта балага коюлган талаптар чектелген. Баланын проблемаларына ата-энелер кызыкпайт. Ата-энелер менен балдардын ортосундагы өз ара түшүнүүчүлүк, ишеним жана сыйлоо жок. Мындай ата-энелер педагогдордун талабы менен гана чогулушка келет, алар педагогикалык агартуу иштерине катышпайт, балдарды тарбиялоо боюнча мугалимдердин берген кеңештерине көңүл бурбайт. Мектептин коомдук иштерине катышпайт, баланын коомдук иштерге катышуусуна көңүл кош мамиле жасайт.

Ата-энелердин педагогикалык компетенттүүлүгү конструкциялык, уюштуруучулук жана коммуникациялык иш аракеттер аркылуу аныкталат. Конструкциялык иш аракетте ата-энелер балдарынын окуусуна жардам

берүүнүн максатын терең түшүнүп жана алардын окуу иштерин уюштуруунун жолдорун тандайт. Уюштуруучулук иш аракет конструкциялык иштерди аткаруу менен шартталат. Буга: балдардын турмушун жана билим алуусун уюштуруу (күн режими, үйдөгү окуу иши, китеп окуу, эмгек, спорт, эс алуу ж.б.); өзүнүн иш аракетин жана дем алуусун уюштуруу (үй тиричилигиндеги иштер, балдардын окуусуна жардам берүү, китеп окуу, дем алуу, баланы тарбиялоо боюнча иш аракеттери ж.б.) Коммуникативдик иштер ата-энелердин ортосунда, ата-энелер менен балдардын ортосунда, балдардын өздөрүнүн, үй-бүлө мүчөлөрүнүн жана айлана чөйрөдөгү адамдар ортосунда абдан ыңгайлуу өз ара мамилелерди түзүүнү ичине камтыйт. Педагогикалык иштердин мына ушул түрлөрүнүн өз ара аракети кыйла даражада педагогикалык устаттыкты шарттайт.

Калыптандыруучу эксперименттин жүрүшүндө алгачкы текшерүү окуу жылдарынын башында, тактап айтканда «Ата энелер мектебинде» окуурдун алдында, жыйынтыктоочу текшерүү окуу жылынын аягында алынып турду. Ата-энелердин педагогикалык иш аракеттери анкеталык суроолордун негизинде бааланды. Алардын мазмуну: 1. Баланы окутуунун максатын түшүнүүсү. 2. Баланын окуу иштерин уюштуруу. 3. Баланын окуу ишине жардам берүүгө болгон мамилеси.

Ата-энелерге иш аракеттин түрлөрүнө ылайык бирден гана суроо берилген. Себеби ар бир ата-эненин алган билимдерин сурап баалоо мүмкүнчүлүгү чектелүү болгондуктан, анкетадагы берилген суроолорго жооп берүү сунушталган. Биз мында эксперименталдык тажрыйба иши жалаң гана ата-энелердин билимин арттыруу, мейли ал жакшы уюштурулган болсо да каалаган натыйжаны бере албай тургандыгын сезип, ата-энелерди алган билимдерин практикада кандай колдонуп жаткандыктары жөнүндө да жазып берүүсүн сурандык. Бир эле учурда ата-энелердин педагогикалык билимдеринин деңгээлдери ата-энелер тарабынан да өзүн-өзү баалоо аркылуу аныкталды. Ата-энелер жогорудагы суроолордун негизинде өздөрүнүн иш аракеттерине «эң жакшы», «жакшы», «орто» деген өздүк бааларын коюп чыгышты. Албетте, өзүн-өзү баалоодо ата-энелер өздөрүнө бааны жогорулатып коюшу мүмкүн, ошондой болсо да анын тарбиялык мааниси бар. Өздүк баалоонун натыйжасында ата-энелердин балдарына болгон жоопкерчиликтери жана өз милдеттерин аткарууга жасаган аракеттери дагы жогорулайт деген ишеним пайда болду.

Эксперименттин аягында алынган маалыматтар ата-энелердин иш аракеттеринин «жогорку», «ортоңку», «төмөнкү» деңгээлдери боюнча бааланды жана анын жыйынтыктары 2-таблицада көрсөтүлдү. Мында биз тараптан бааланган ата-энелердин педагогикалык билимдеринин деңгээли бөлчөктүн алымында, ал эми ата-энелердин өздүк баалары анын бөлүмүндө көрсөтүлдү.

Эксперименттин жыйынтыгында жогорку деңгээлдеги ата-энелердин педагогикалык билимдери болжол менен 16,7 пайызга, ал эми ортоңку деңгээлдеги ата-энелердин билими 11,2 пайызга, төмөнкү деңгээлдеги ата-энелердики 24,5 пайызга жогорулагандыгы белгилүү болду.

Ата-энелердин өзүн-өзү баалоосунун жыйынтыгы жогорку деңгээлдеги ата-энелердин билимдери 16,9 пайызга, ортоңку деңгээл 11,1 пайызга, төмөнкү деңгээл 28 пайызга жогорулагандыгын көрсөттү.

1-таблица. Ата-энелердин педагогикалык билимдеринин жана аларды колдоно билүүлөрүнүн деңгээли.

Ата-энелердин иш аракеттеринин түрлөрү	Ата-энелердин иш аракеттеринин деңгээли (экспериментке чейин)			Ата-энелердин иш аракеттеринин деңгээли (эксперименттен кийин)		
	жогорку	ортоңку	төмөнкү	жогорку	ортоңку	төмөнкү
1. Балдарды окутуудагы ата-эненин конструкциялык иш аракети	16,8	33,5	49,7	33,5	44,7	21,8
	17,8	35,8	46,4	34,7	46,9	18,4
2. Балдарды окутуудагы ата-эненин уюштуруучулук иш аракети	15,7	34,6	49,7	34,6	40,2	25,2
	16,7	34,6	48,7	38,5	43,6	17,9
3. Балдарды окутуудагы ата-эненин коммуникативдик иш аракети	19	36,3	44,7	36,9	44,7	18,4
	19	36,9	44,1	36,9	45,8	17,3
Орточо мааниси	17,2	34,8	48	35	43,2	21,8
	17,8	35,8	46,4	36,7	45,4	17,9

Биз тараптан коюлган баа менен ата-энелердин өздүк бааларынын орточо маанилерин салыштырып караганда жогорку деңгээлдеги ата-энелердин билимдери 0,6 – 1,7 пайызга, ортоңку деңгээл 1 – 2,2 пайызга жогору, төмөнкү деңгээл 1,6 – 3,9 пайызга жогору болгондугу аныкталды. Баалоо процессиндеги бул айырмачылыктар анчалык чоң болбогондуктан, биздин жыйынтыктардын реалдуу экендиги билинди.

Педагогикалык экспериментке жогоруда аталган эксперименттик мектептердин башталгыч класстарынан 48 мугалим, 926 ата-эне жана 1128 окуучу катышты. Жалпысынан алганда 6 мектептин окуучулары эксперименттик жана контролдук класстарга бөлүштүрүлдү. Аларга жараша ата-энелер дагы ошондой топтордун мүчөлөрү болуп калышты.

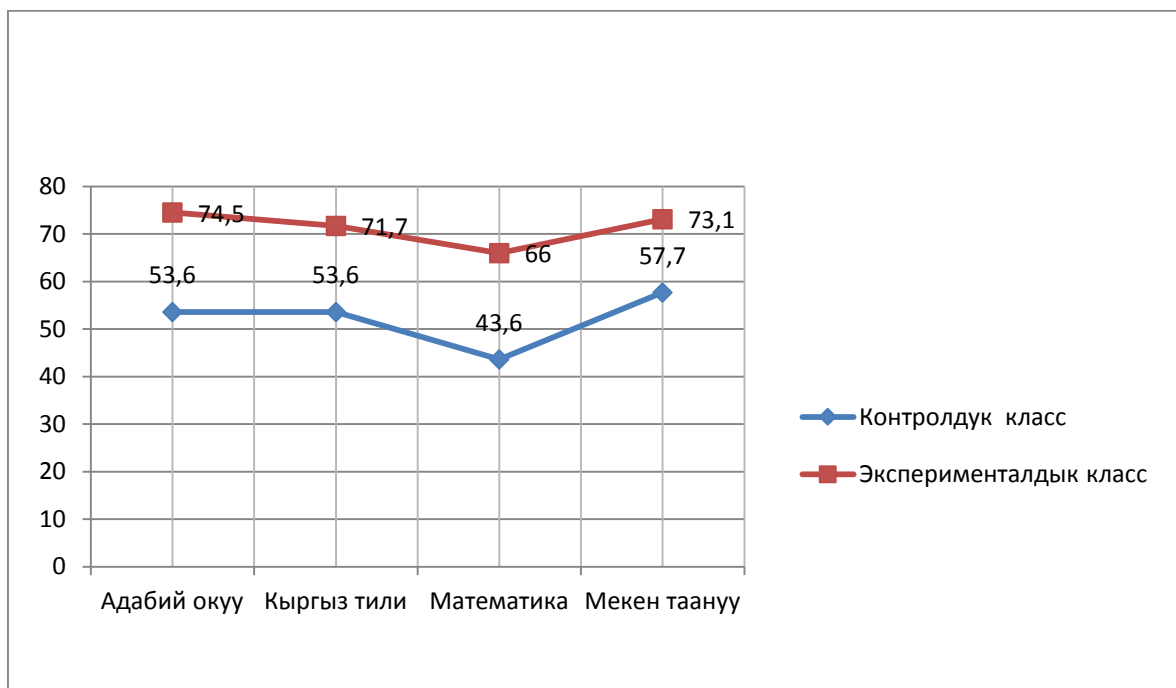
Текшерүүчү эксперимент 2009-2010, 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013- окуу жылдарында 1-класска кирген окуучулар 4-классты аяктаганга чейин улантылып жүргүзүлдү. Эксперименттин жүрүшүндө башталгыч класстын мугалимдери «Ата-энелер мектебин» уюштуруу менен катар, биз тараптан сунушталган ата-энелердин педагогикалык билимдеринин мазмунун камтыган ата-энелер менен иштөөнүн пландары боюнча да иш алып барышты. Алгачкы текшерүү 2009-жылы октябрь айында, жыйынтыктоочу текшерүү 2013-жылы март айында алынды. Эксперименттин жыйынтыгында мугалим менен ата-энелердин бирдиктүү иш аракеттери аркылуу ата-энелердин педагогикалык билимдери жогорулап, үй-бүлөдө баланын окуу иштери туура уюштурулуп жана ага көзөмөл кылып жардам берүү педагогикалык жана методикалык жактан жолго коюлду. Анын натыйжасында окуучулардын билим сапаты жогорулады, ал боюнча алынган маалыматтар 2-таблицада берилди. Изилдөөнүн жыйынтыгында жыл аягында эксперименталдык класстын окуучуларынын предметтер боюнча «4» жана «5» деген баага өздөштүрүү деңгээлинин орточо мааниси адабий окуу -74,5 пайызды, кыргыз тили -71,7 пайызды, математика- 66 пайызды, мекен таануу -73,1 пайызды түздү, ал эми контролдук группанын окуучулары адабий окуу- 53,6 пайызды, кыргыз тили – 53,6 пайызды, математика- 43,6 пайызды, мекен таануу- 57,7 пайызды көрсөттү. Эксперименттик группанын предметтер боюнча билим сапатынын деңгээли контролдук группага салыштырмалуу 19,2 пайызга жогору болгондугу аныкталды.

2-таблица. – Башталгыч класстын окуучуларынын окуу предметтерин «4» жана «5» деген бааларга өздөштүрүү деңгээли

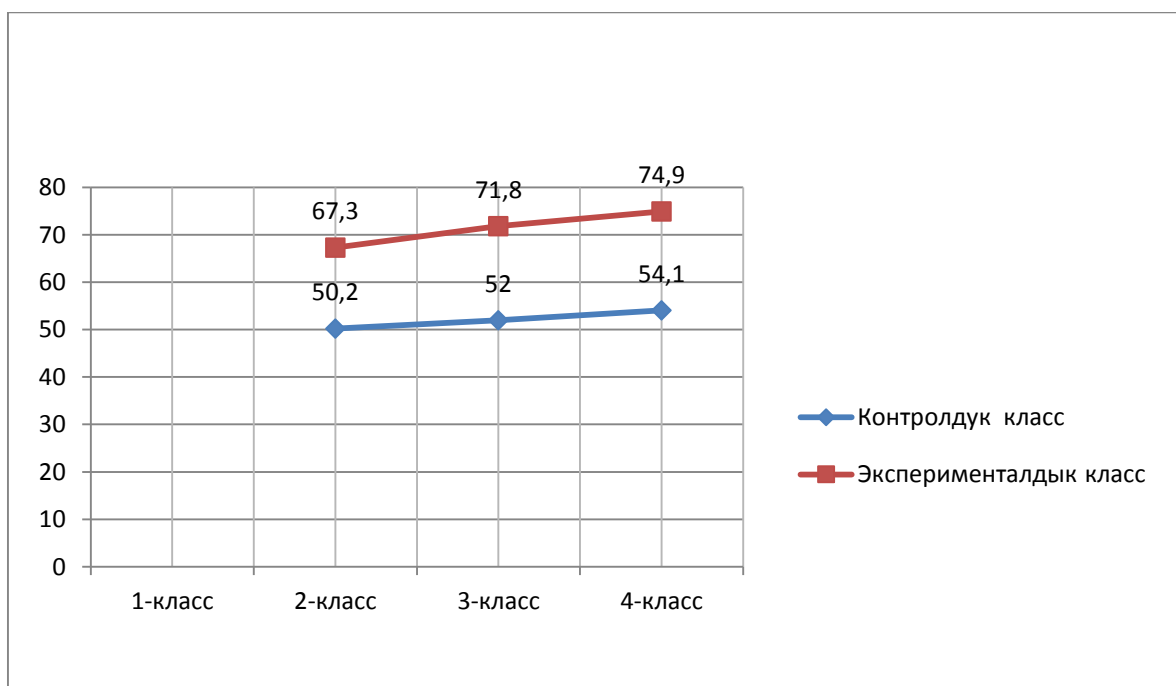
№	Предметтер	Классы								Ар бир предмет боюнча орточо мааниси	
		1-класс		2-класс		3-класс		4-класс			
		Э	К	Э	К	Э	К	Э	К	Э	К
1.	Адабий окуу			69,5	52,7	75	54,1	79,1	54,1	74,5	53,6
2.	Кыргыз тили			69,5	52,7	70,8	54,1	75	54,1	71,7	53,6
3.	Математика			60,8	39,1	66,6	41,6	70,8	50	66	43,6
4.	Мекен таануу			69,5	56,5	75	58,3	75	58,3	73,1	57,7
	Орточо мааниси			67,3	50,2	71,8	52	74,9	54,1	71,3	52,1

Эксперименттик иштер 1-класстан башталып, ошол эле окуучулар 4-классты аяктаганга чейин улантылды. Натыйжада окуучулардын билим сапаты жыл

өткөн сайын улам өсүп отурду. Анын жыйынтыктарын төмөнкү гистограммалардан көрүүгө болот (2-3-сүрөттөр).



Сүрөт 2. Башталгыч класста предметтерди «4» жана «5» деген баага окуган окуучулардын көрсөткүчтөрү



Сүрөт 3. Окуучулардын класстан класска көчкөн учурундагы билим сапатынын орточо маанисинин өсүү деңгээли

Жүргүзүлгөн эксперименттик иштердин жыйынтыгында башталгыч класстын окуучуларынын окуу жылдарынын аралыгында билим сапаты 19,2 пайыздан 20 пайызга чейин көтөрүлгөндүгү аныкталды. Башталгыч мектептин мугалимдери ата-энелердин педагогикалык билимдерин

жогорулатуу аркылуу окуучулардын билим сапатын көтөрүүгө боло тургандыгын белгилешти. Ал эми контролдук группалардагы окуучулардын билим сапаты ошол эле деңгээлде калды.

Педагогикалык тажрыйба көрсөткөндөй, биз тараптан сунуш кылынган ата-энелердин педагогикалык билимдеринин мазмуну азыркы мектептеги мугалим менен ата-энелердин биргелешкен иш аракеттеринде башталгыч класстагы окуучулардын билим сапатын жакшырта турганы тастыктады.

Изилдөөнүн натыйжалары төмөнкүдөй корутундуларды жаратты:

1. Кыргызстандагы айыл мектептеринин окуучуларынын билим сапаты шаардык мектептерге салыштырмалуу төмөн экендиги мурдатан эле белгилүү болгондугуна карабастан, жыл өткөн сайын айыл мектептеринде билимдин сапатынын төмөндөп бара жатышы бул проблеманы терең изилдеп кароо зарылдыгын жаратты. Изилдөөлөрдө шаардык мектептердин шарттарынан жана иш аракеттеринен айрымаланган айылдык башталгыч жалпы билим берүүчү уюмдарда жүргүзүлгөн таалим-тарбия иштеринин өзгөчөлүктөрү каралып, анализ жүргүзүлдү. Натыйжада, айылдарда мектепке чейинки билим берүүчү уюмдардын жоктугунан улам мектепке даярдыгы жок балдар кабыл алынгандыгы; айыл мектептеринин финансылык, материалдык базасынын начардыгы; окуу китептери жана кенже окуучуларга арналган адабий китептердин жетишсиздиги; окуучулардын ден-соолугуна кам көрүүчү медициналык кабинеттердин жокко эсе болушу; айылдык жашоо шартка ылайыктуу мугалимдердин бош убактыларынын аздыгы; мектепте мугалимдердин билимин жогорулатуу боюнча иш чаралардын аз өткөрүлүшү; педагогика-психологиялык адабияттардын жана методикалык колдонмолордун, газета-журналдардын жетишсиздиги; билим берүүнү башкаруу органдары тарабынан квалификациялуу методикалык жардамдын аздыгы; айылда мектептен тышкаркы билим берүүчү мекемелердин жоктугу жана кошумча билим берүү мүмкүнчүлүгүнүн чектелгендиги; күзгү жана жазгы талаа жумуштарынын мезгилинде балдардын сабакты көп калтыруулары; ата-энелердин педагогикалык билимдеринин төмөндүгү жана балдарынын окуу иштерине кайдыгер кароосу, мугалимдердин ата-энелер менен чогуу иштөө аракеттеринин аздыгы аныкталып, ал өз учурунда окуучулардын билим сапатына терс таасирин тийгизип жаткандыгын көрсөттү. Мына ушул өзгөчөлүктөрдү эске алуу менен айылдык башталгыч мектептин окуучуларынын билим сапатына оң таасир берүүчү факторлор аныкталып, алардын ичинен айылдык башталгыч мектептин окуучуларынын таалим-тарбиясынын сапатына өзгөчө таасир берүүчү фактор катары ата-энелердин педагогикалык билимдеринин деңгээли жана алардын мугалимдер менен биргелешкен иш аракеттерин уюштуруунун жолдорун өркүндөтүүнү тандап алдык.

2. Изилденип жаткан проблема боюнча белгилүү педагогдордун илимий эмгектерине, диссертациялык иштерине жүргүзүлгөн анализдин негизинде, башталгыч мектептин окуучуларынын билим сапатын жогорулатууга арналган теориялык изилдөөлөрдүн жетишсиздиги аныкталды. Аныктоочу эксперименттин жыйынтыгы айылдык башталгыч мектепте окуучулардын билим сапатын көтөрүү боюнча мектеп менен ата-энелердин ортосундагы биримдиктин жоктугун, мугалимдердин ата-энелер менен максатка багытталган пландуу иштерди жүргүзө албагандыгын, мектепте ата-энелер үчүн педагогикалык агартуу иштеринин жүргүзүлбөгөндүгүн, ата-энелер балдарынын окуу иштерин туура уюштура албагандыгын, алардын окуусуна жардам берилбей, көзөмөлдөнбөй жаткандыгын, ата-энелердин мектептин ишине кызыкпагандыгын аныктады. Мындай кемчиликтердин пайда болуу себептери үйрөнүлүп, аларды жоюунун жолдору такталды.

3. Окуучулардын таалим-тарбиясынын деңгээли ата-энелердин педагогикалык билимдерине жана билгичтиктерине жараша болоору эске алынып, азыркы ата-энелерге зарыл болгон педагогикалык билимдердин жаңыланган мазмуну иштелип чыкты. Анын ата-энелерди үй-бүлөдө баланы мектепке даярдоого, окуу иштерин уюштурууга, мектеп программасынын окуучуга койгон талаптарын билүүгө, окуучуну окуу көндүмдөрүнө, жазууга, математикага үйрөтүүгө жана үй-бүлөдө баланын китеп окуусун уюштурууга оң таасирин берээри далилденди. Натыйжада «Ата-энелерге кеңеш» деп аталган методикалык колдонмо даярдалып, ата-энелерге сунушталды жана андагы маалыматтар менен ата-энелерди тааныштыруунун жолдору иштелип чыкты.

Мугалимдер менен ата-энелердин биргелешкен иш аракеттерин уюштуруунун оптималдуу формалары катары ата-энелер чогулушунун – тегерек стол түрүндө, тематикалык дискуссия, ата-энелердин тажрыйба алмашуусу түрүндө өткөрүлгөндүгү, лекциялар, предметтер боюнча уюшулган практикумдар, ата-энелер үчүн ачык сабактар, ата-энелердин мектеби ж.б. тандалып алынып, мектеп практикасында колдонулуп, окуучулардын билимдерге ээ болуу жөндөмдөрүнүн калыптануусуна, билимдеринин сапатын көтөрүүгө шарт түздү.

4. Мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү иш аракеттеринин эффективдүүлүгүн текшерүүгө арналган педагогикалык эксперименттердин жыйынтыктарында ата-энелер мектебинен билим алган ата-энелердин педагогикалык билимдери 11,2 пайыздан 24,5 пайызга чейин жогорулагандыгы, анын натыйжасында ата-энелердин балдарынын окуусуна көмөк көрсөтүүсү жакшырып, окуучулардын билим сапаттары 19,2 пайыздан 20 пайызга чейин жогорулады. Демек, биздин изилдөөбүздө коюлган илимий божомолдун туура экендиги далилденди.

Практикалык сунуштар:

1. Орто мектептин мугалимдери ата-энелердин жана үй-бүлө мүчөлөрүнүн педагогикалык маданиятын жогорулатуу боюнча үзгүлтүксүз аракеттерди жасоо. Ушул максатта мектеп тарабынан аткарылуучу иштер финансылык

жактан каржыланышы жана мугалимдерге моралдык колдоо көрсөтүү зарыл деп эсептейбиз.

2. Башталгыч мектепте окуучулардын билим сапатын көтөрүү боюнча мектеп менен үй-бүлөнүн биргелешкен иш аракеттерин уюштуруу боюнча сунуш кылынган иш чараларды колдонуу.

3. Жогорку окуу жайларда болочок мугалимдердин ата-энелер менен иштөө компетентүүлүктөрүн калыптандыруу боюнча максаттуу иштерди аткаруу, мугалимдердин билимин жогорулатуу процессинде ага өзгөчө көңүл буруу.

4. Мектеп менен үй-бүлөнүн биргелешкен аракеттеринин окуучулардын инсандык сапаттарын, негизги жана предметтик компетентүүлүктөрүн калыптандырууга тийгизген таасирин объективдүү талдоо жана баалоо.

Изилдөөнүн негизги натыйжалары төмөнкү эмгектерде чагылдырылган:

1. Умарбекова, А.А. Ата-энелерге кеңеш: методикалык колдонмо [Текст]: / А.А. Умарбекова. – Бишкек, 2012. – 72 б.

2. Умарбекова, А.А. Айылдык башталгыч мектептин окуучуларынын сөз байлыгын өстүрүүнүн ыкмалары [Текст] / А.А. Умарбекова // К. Тыныстанов ат. ҮМУнун Жарчысы. – Каракол, 2009. -№ 23 – 230-234-бб.

3. Умарбекова, А.А. Кенже мектеп окуучуларынын табигый математикалык билимдерин өнүктүрүүдө ата-энелер менен мугалимдердин бирдиктүү иш аракеттери [Текст] / А.А. Умарбекова // Ж. Баласагын ат. КУУнун Жарчысы – Бишкек, – 2010. – №7. – 56-58-бб.

4. Умарбекова, А.А. Башталгыч класстардын билим сапатын көтөрүүдө студенттердин педагогикалык жана методикалык иш аракеттерин уюштуруу [Текст] / А.А. Умарбекова // КББА кабарлары. – Бишкек, – 2010. -№2(14). – 72-75-бб.

5. Умарбекова, А.А. Башталгыч класстын окуучуларын жазуу маданиятына үйрөтүүдө мугалим менен ата-энелердин бирдиктүү иш аракеттери [Текст] / А.А. Умарбекова // Эл агартуу журналы. – Бишкек, -2011 – № 7-8. – 33-38-бб.

6. Умарбекова, А.А. Ата-энелер менен мугалимдердин бирдиктүү иш аракеттеринин мазмуну, уюштуруу формалары жана каражаттары [Текст] / А.А. Умарбекова // Эл агартуу журналы. – Бишкек, - 2011 – № 7-8 – 27-32-бб.

7. Умарбекова, А.А. Баштапкы мектепте окуучулардын эсептөө көндүмдөрүн өнүктүрүү [Текст] / А.А. Умарбекова // Ж. Баласагын ат. Кыргыз улуттук университетинин Жарчысы. Чыг.3. – Бишкек, - 2012 – 319-322-б.

8. Умарбекова, А.А. Факторы влияющие на качество образования сельской начальной школе [Текст] / А.А. Умарбекова // Научно-педагогический журнал «Высшая школа Казакстана» Поиск. -№1 (2).2012 – С.185-188.

9. Умарбекова, А.А. Үй-бүлөдө кенже мектеп окуучуларынын окуу иштерин уюштуруу [Текст] / А.А. Умарбекова // Республиканский научно-

теоретический журнал «Наука и новые технологии». –Бишкек,- 2014 – №1 – 182-185-бб.

10. Умарбекова, А.А. Башталгыч класстын мугалимдери менен ата-энелердин биргелешкен ишмердүүлүктөрүн уюштуруунун натыйжалары [Текст] / А.А.Умарбекова // Ж.Баласагын ат. КУУнун Жарчысы. –Бишкек,- 2013 – №11 – 254-257- бб.

11. Умарбекова, А.А. Башталгыч класстын окуучусунун үй-тапшырмасын аткартууда мугалим менен ата-энелердин бирдиктүү иш аракеттери [Текст] /А.А.Умарбекова //журнал Известия ВУЗов. –Бишкек,- 2014 – №1 – 177-180-бб.

12. Умарбекова, А.А. Башталгыч класста окуучулардын окуу көндүмдөрүн калыптандырууда мугалим менен ата-энелердин бирдиктүү иш аракеттери [Текст] /А.А.Умарбекова // КББА Кабарлары. –Бишкек, 2014 – №3 – 84-87-бб.

13.Умарбекова, А.А. Башталгыч мектепте ата-энелер чогулушун өткөрүүнүн ыкмалары [Текст] /А.А.Умарбекова //И.Арабаев ат. КМУнун Жарчысы. –Бишкек,-2015 – серия : психология – 396-398-бб.

14. Умарбекова, А.А. Баланы мектепке даярдоодо мугалим менен ата-энелердин бирдиктүү иш аракеттери [Текст] /А.А.Умарбекова //И.Арабаев ат. КМУнун Жарчысы. –Бишкек,-2015 – серия: педагогика – 361-364-бб.

15.Умарбекова, А.А. Башталгыч класстын окуучуларынын ата-энелерине педагогикалык билим берүүнү уюштуруу учурдун талабы [Текст] / А.А.Умарбекова // Ж.Баласагын ат. КУУнун Жарчысы. –Бишкек,-2015 – №12 – 497-501- бб.

16. Умарбекова, А.А. Педагогическая компетентность родителей в работе учителя начальных классов [Текст] / А.А.Умарбекова // «Современные проблемы и перспективы развития педагогики и психологии» сборник материалов IX межд. научно-практ.конф.: -Махачкала.2016 – С.20-23.

17. Умарбекова, А.А. Педагогическая помощь родителям по вопросам организации учебных работ учеников начальных классов [Текст] / А.А.Умарбекова // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences Scientific journal – № 11–12. 2015 (November–December) – С.46-49.

18. Умарбекова, А.А. Организация семейного чтения для младших школьников [Текст] / А.А.Умарбекова // Научно-исследовательский журнал «International scientific review» – № 2 (12) / X International Science Conference (Boston. USA, 7-8 February, 2016). – С.220-225.

Умарбекова Анара Анарбаевнанын «Айылдык башталгыч мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү аракети аркылуу окуучулардын билим сапатын жогорулатуу» аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясынын

РЕЗЮМЕСИ

Түйүндүү сөздөр: билимдин сапаты, билимдин сапатына таасир берүүчү факторлор, мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү иш аракеттеринин мазмуну, окуучулардын окуу иштерин уюштуруу формалары.

Изилдөөнүн максаты: айылдык мектептеги башталгыч класстардын окуучуларынын билим сапатын көтөрүү үчүн үй-бүлө менен мугалимдин биргелешкен иш аракетин уюштуруунун педагогикалык шарттарын түзүү жана аны мектеп практикасына киргизүүнүн жолдорун иштеп чыгуу.

Изилдөөнүн объектиси: айылдык башталгыч мектептин окуучуларынын билим сапатын жогорулатуу процесси.

Изилдөөнүн предмети: мугалимдер менен ата-энелердин биргелешкен иш аракеттери аркылуу башталгыч класстын окуучуларынын билим сапатын кетёрш.

Изилдөөнүн илимий жабылыгы жана теориялык мааниси:

- айылдык башталгыч мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү аракеттерин бүтүн система катары кароо, аны ишке ашырууга комплекстүү мамиле жасоо окуучулардын билим сапатына тийгизген оң таасиринин илимий жоболору аныкталды;
- ата-энелердин педагогикалык билимдеринин мазмуну аныкталды жана алар менен ата-энелерди тааныштыруунун жолдору иштелип чыкты;
- ата-энелер менен мугалимдердин бирдиктүү иш аракеттерин уюштуруунун жолдору иштелип чыгып, илимий-методикалык жактан негизделди;
- сунуш кылынган теориялык жана практикалык иштердин натыйжалуулугу педагогикалык экспериментте текшерилди жана илимий негизде тастыкталды.

Изилдөөнүн практикалык маанилүүлүгү. Изилдөөнүн жыйынтыгында алынган илимий жоболор жана илимий - методикалык сунуштар мектеп жетекчилери, башталгыч мектептин мугалимдери, айрыкча ата-энелер тарабынан колдонулат. Мындын сырткары башталгыч мектептин мугалимдерин даярдоочу жогорку окуу жайлардын окутуучулары, ошондой эле мугалимдердин кесиптик квалификациясын жогорулатуучу уюмдар үчүн да баалуу.

РЕЗЮМЕ

диссертации Умарбековой Анары Анарбаевны на тему: «Повышение качества образования учеников посредством совместных усилий сельской начальной школы и семьи» на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01- общая педагогика, история педагогики и образования

Ключевые слова: качество образования, факторы, влияющие на качество образования, суть совместных действий школы и семьи, формы организации.

Цель исследования: создание педагогической системы и разработка методов ее внедрения в школьную практику для повышения качества образования учеников начальных классов в сельской школе посредством совместных действий преподавателя и семьи.

Объект исследования: процесс повышение качества образования учеников сельской начальной школы.

Предмет исследования: повышения качества образования учеников начальных классов посредством совместных действий учителей и родителей.

Научная новизна и теоретическое значение исследования:

- рассмотрение совместных действий сельской начальной школы и семьи в качестве целой системы, научные положения о положительном влиянии комплексного подхода к ее реализации на качество образования учеников;
- суть педагогических знаний родителей и методы их ознакомления;
- разработка методов внедрения в школьную практику совместных действий родителей и преподавателей и ее научно-методическая обоснованность;
- особенность педагогического эксперимента, проведенного с родителями, преподавателями и учениками, соответствие его результатов требованиям педагогической теории и практики.

Практическое значение исследования: научные положения и научно-методические предложения, полученные в результате исследования используются директорами школ, преподавателями начальной школы, особенно родителями. Кроме этого, рекомендуется для студентов высших учебных заведений, подготавливающих преподавателей начальной школы, для курсов повышения квалификации и переквалификации преподавателей начальной школы.

SUMMARY

Umarbekova Anara Anarbayevna's theses on a subject: "Improvement of quality of education of pupils by means of joint efforts of rural elementary school and a family" for degree of the candidate of pedagogical sciences in the 13.00.01-general pedagogics, history of pedagogics and education

Keywords: the quality of education, factors influencing quality of education, an essence of joint actions of school and a family, a form of the organization.

Aim an issledovaniya:sozdaniye of pedagogical system and development of methods of her introduction school practice for improvement of quality of education of pupils of initial classes at rural school by means of joint actions of the teacher and a family.

Object of research: process improvement of quality of education of pupils of rural elementary school.

Object of research: improvement of quality of education of pupils of initial classes by means of joint actions of teachers and parents.

Scientific novelty and theoretical value of research:

- consideration of joint actions of rural elementary school and a family as the whole system, scientific regulations on positive influence of an integrated approach to her realization on quality of education of pupils;
- essence of pedagogical knowledge of parents and methods of their acquaintance;
- development of methods of introduction in school practice of joint actions of parents and teachers and its scientific and methodical validity;
- an ossobenost of the pedagogical experiment made with parents, teachers and pupils, compliance of his results to requirements of the pedagogical theory and practice.

Practical value of research: the scientific provisions and scientific and methodical offers received as a result of research are used by directors of schools, elementary school teachers, especially parents. Besides, it is recommended for students of the higher educational institutions training elementary school teachers for advanced training courses and retraining of elementary school teachers.